

Till statsrådet Lena Hallengren

Den 28 juni 2004 tillsatte statsrådet Thomas Östros en särskild arbetsgrupp med uppgift att presentera förslag till ett system med barntillägg till studerande. Uppdraget har varit att föreslå hur barntillägget bör utformas i detalj inklusive erforderliga författningsförslag, kostnadsberäkningar samt analyser av den fördelningsmässiga träffsäkerheten av förslaget. Utgångspunkten har varit att förslaget skall rymmas inom de resurser som beräknats för ändamålet och att förändringarna skall kunna träda i kraft den 1 januari 2006.

I arbetsgruppen förordnades följande tjänstemän i Regeringskansliet: Eva Gullfeldt, Utbildningsdepartementet, Robert Modlitba, Utbildningsdepartementet, Annelie Westman, Finansdepartementet och Catharina Bäck, Socialdepartementet. Sara Örnhall Ljungh, Socialdepartementet, har ersatt Catharina Bäck. Hwan Willén, Utbildningsdepartementet, har också knutits till arbetsgruppen. Eva Gullfeldt har förordnats som ordföranden i gruppen.

Arbetsgruppen har tagit del av utredningar på området samt inhämtat statistisk information från Statistiska centralbyrån. Gruppen har även haft kontakt med representanter för studerandeorganisationerna. Samråd har också skett med Centrala studiestödsnämnden beträffande de administrativa förutsättningarna för utformningen av stödet.

I denna skrivelse lämnas förslag till den närmare utformningen av ett barntillägg till studerande. I syfte att hjälpa barn i ekonomiskt utsatta familjer och samtidigt underlätta för

föräldrar att studera föreslås att ett tilläggsbidrag införs i studiemedelssystemet.

Arbetsgruppen överlämnar härmed sin rapport *Ett barntillägg till studerande*. Arbetsgruppen har därmed slutfört sitt uppdrag

Stockholm i december 2004

Eva Gullfeldt

Annelie Westman

Robert Modlitba

Sara Örnhall Ljung

Hwan Willen

Innehåll

Till statsrådet Lena Hallengren.....	3
Sammanfattning.....	7
Författningsförslag	9
1 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:737) om bostadsbidrag.....	9
2 Förslag till lag om ändring i lagen (1996:1030) om underhållsstöd	11
3 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension	12
4 Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395).....	13
5 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.....	16
6 Förslag till lag om ändring i lagen (2002:624) om rekryteringsbidrag till vuxenstuderande.....	17
1 Inledning och bakgrund	21
2 Tilläggsbidrag till studerande	23

2.1	Ekonomiskt stöd till studerande med barn	23
2.2	Tilläggsbidrag inom studiemedelssystemet	26
3	Vem som kan få tilläggsbidrag	29
3.1	Studiemedelstagare.....	29
3.1.1	Generellt stöd.....	30
3.1.2	Vårdnadshavare	30
4	Tilläggsbidragets utformning.....	33
4.1	Bidragets storlek.....	33
4.1.1	Schablonbelopp	33
4.1.2	Inkomstprövning	34
4.1.3	Inkomstskatt	35
4.1.4	Stödets utformning – olika alternativ	35
4.2	Studietid och studieomfattning.....	39
4.2.1	Stöd under studietid	39
4.2.2	Deltidsstudier.....	39
4.3	Övriga studiestödsregler.....	39
4.4	Samordning.....	41
5	Kostnadsberäkningar	43
6	Administration m.m.	45
6.1	Hantering, informationsstöd m.m.	45
6.2	Administrationskostnader	46
7	Rekryteringsbidrag till vuxenstuderande.....	47
8	Författningsreglering och ikraftträdande.....	49

Bilagor

Bilaga 1 Underlag för volymberäkningar av barntillägg..... 51

Bilaga 2 Studiemedel och rekryteringsbidrag till
vuxenstuderande 61

Bilaga 3 Barntillägg i Norden 69

Sammanfattning

I denna skrivelse lämnas förslag till den närmare utformningen av ett barntillägg till studerande. I syfte att hjälpa barn i ekonomiskt utsatta familjer och samtidigt underlätta för föräldrar att studera föreslås att ett barntillägg införs. Bidraget skall kunna lämnas som ett tilläggsbidrag inom ramen för studiemedelssystemet. Tilläggsbidrag får lämnas till personer som uppbär studiemedel och som har vårdnad för barn till och med den vecka barnet fyller 16 år. Bidraget skall vara generellt på så sätt att alla studerande som har rätt till tilläggsbidrag skall få bidraget. Om båda vårdnadshavarna studerar får de dela tilläggsbidraget. Tilläggsbidraget skall lämnas som ett schablonbelopp och knytas till prisbasbeloppet. Bidraget skall vara obeskattat liksom studiebidraget i studiemedlen men beloppet skall inte vara pensionsgrundande. Tilläggsbidraget skall lämnas som ett differentierat stöd beroende på antal barn. Storleken av bidraget bestäms i förhållande till studiernas omfattning.

Det innebär att studerande beräknas få ett tilläggsbidrag avseende fyra veckors heltidsstudier med 516 kronor för det första barnet, med 344 kronor för det andra barnet och med 172 kronor per barn från och med det tredje barnet. Totalt får således vårdnadshavare med ett barn 516 kronor, med två barn 860 kronor och med tre barn 1 032 kronor. Beräkningarna avser 2006 och fyra veckors heltidsstudier.

Reglerna för tilläggsbidraget skall i så stor utsträckning som möjligt överensstämma med reglerna för studiemedel. Samordningen med övriga trygghetssystem skall ske så att tilläggsbidraget inte skall beaktas vid beräkning av

bostadsbidraget eller vid beräkning av återbetalning av underhållsstödet. Bidraget skall administreras av Centrala studiestödsnämnden (CSN). Skatteverket skall lämna aktuella personuppgifter som behövs för att hantera bidraget till de administrativa myndigheterna.

Motsvarande system med tilläggsbidrag för studerande med barn föreslås införas inom ramen för rekryteringsbidraget till vuxenstuderande.

Det nya tilläggsbidraget skall kunna lämnas från den 1 januari 2006. Avsikten är därför att förslag till riksdagen skall kunna lämnas i en proposition senast våren 2005. Föreliggande departementsskrivelse och remissyttranden över den ingår som underlag härför.

Författningsförslag

1 Förlag till lag om ändring i lagen (1993:737) om bostads- bidrag

Häri genom föreskrivs att 4 § lagen (1993:737) om bostadsbidrag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §¹

Bidragsgrundande inkomst beräknas med utgångspunkt i

1. överskott i inkomstslaget tjänst enligt 10 kap. 16 § inkomstskattelagen (1999:1229),

2. överskott i inkomstslaget näringsverksamhet beräknat enligt 4 a §, och

3. överskott i inkomstslaget kapital beräknat enligt 4 b §.

Till de sammanlagda överskotten skall läggas belopp enligt tredje stycket samt 5 och 7 §§. Det på så sätt framräknade beloppet är den bidragsgrundande inkomsten.

Överskottet enligt första stycket skall *ökas* med

¹ Senaste lydelse 2002:1075.

1. inkomst som på grund av 3 kap. 9–13 §§ inkomstskattelagen eller skatteavtal inte skall tas upp som intäkt i inkomstslaget näringsverksamhet, tjänst eller kapital,
2. studiemedel i form av studiebidrag samt rekryteringsbidrag till vuxen-studerande, *2. studiemedel i form av studiebidrag samt rekryteringsbidrag till vuxen-studerande, förutom den del av respektive studiefinansiering som avser tilläggsbidrag,*
3. skattefria stipendier över 3 000 kronor per månad, och
4. skattepliktiga inkomster enligt 5 § lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1996:1030) om underhållsstöd

Härigenom föreskrivs att 26 § lagen (1996:1030) om underhållsstöd skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 §²

Till beloppen enligt 25 § skall läggas

1. studiemedel i form av studiebidrag	samt	1. studiemedel i form av studiebidrag	samt
rekryteringsbidrag	till	rekryteringsbidrag	till
vuxenstuderande,		vuxenstuderande, <i>förutom den del av respektive studiefinansiering som avser tilläggsbidrag,</i>	

2. en procent av den del av den bidragsskyldiges skattepliktiga förmögenhet som överstiger 1 500 000 kronor.

Det sålunda framräknade beloppet skall minskas med 72 000 kronor och utgör därefter den inkomst som skall ligga till grund för beräkningen av återbetalningsskyldigheten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

² Senaste lydelse 2002:1076.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 24 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

24 §³

En försäkrad som under någon del av ett år har uppburit studiemedel i form av studiebidrag enligt 3 kap. studiestödslagen (1999:1395) eller rekryteringsbidrag enligt lagen (2002:624) om rekryteringsbidrag till vuxen-studerande skall tillgodoräknas ett pensionsgrundande belopp.

En försäkrad som under någon del av ett år har uppburit studiemedel i form av studiebidrag enligt 3 kap. studiestödslagen (1999:1395) eller rekryteringsbidrag enligt lagen (2002:624) om rekryteringsbidrag till vuxen-studerande skall, *förutom den del av respektive studie-finansiering som avser tilläggsbidrag*, tillgodoräknas ett pensionsgrundande belopp.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006

³ Senaste lydelse 2002:629.

4 Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395)

Härigenom föreskrivs i fråga om studiestödslagen (1999:1395)
dels att 6 kap. 7 § skall ha följande lydelse,
dels att det i lagen skall införas fem nya paragrafer, 3kap
13 a-e §§, samt närmast före 3 kap. 13 a § en ny rubrik av
följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap. Tilläggsbidrag 13 a §

*Utöver det studiemedels-
belopp som följer av 11 § får
studiebidrag lämnas i form av
tilläggsbidrag till studerande
som har vårdnad om barn.
Sådant bidrag får lämnas till och
med den vecka barnet fyller 16
år. Om båda vårdnadshavarna
studerar, skall tilläggsbidraget
delas mellan dem.*

13 b §

*Tilläggsbidrag enligt 13 a §
får vid heltidsstudier lämnas
med ett belopp som per vecka
utgör*

*a) 0,32 procent av
prisbasbeloppet för det första
barnet,*

b) 0,22 procent av prisbasbeloppet för det andra barnet,

c) 0,11 procent av prisbasbeloppet per barn från och med det tredje barnet.

13 c §

Tilläggsbidrag enligt 13 a § får vid studier på minst 75 procent men mindre än 100 procent av heltid lämnas med ett belopp som per vecka utgör

a) 0,24 procent av prisbasbeloppet för det första barnet,

b) 0,16 procent av prisbasbeloppet för det andra barnet,

c) 0,08 procent av prisbasbeloppet per barn från och med det tredje barnet.

13 d §

Tilläggsbidrag enligt 13 a § får vid studier på minst 50 procent men mindre än 75 procent av heltid lämnas med ett belopp som per vecka utgör

a) 0,16 procent av prisbasbeloppet för det första barnet,

b) 0,11 procent av prisbasbeloppet för det andra barnet,

c) 0,05 procent av

*prisbasbeloppet per barn från
och med det tredje barnet.*

13 e §

*Regeringen eller den
myndighet som regeringen
bestämmer får meddela
föreskrifter om de
förutsättningar som i övrigt skall
gälla för tilläggsbidraget.*

6 kap.

7 §⁴

Försäkringskassan skall enligt de bestämmelser som regeringen meddelar lämna Centrala studiestödsnämnden eller den överklagandenämnd som avses i 11 § de uppgifter som har betydelse för tillämpningen av denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

Försäkringskassan och Skatteverket skall enligt de bestämmelser som regeringen meddelar lämna Centrala studiestödsnämnden eller den överklagandenämnd som avses i 11 § de uppgifter som har betydelse för tillämpningen av denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

Annan myndighet och försäkringsinrättning är skyldiga att på begäran lämna domstol, Försäkringskassan och Centrala studiestödsnämnden sådana uppgifter i fråga om viss person som är av betydelse för tillämpningen av bestämmelserna i 4 kap. och föreskrifter som har meddelats med stöd av 4 kap.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

⁴ Senaste lydelse 2004:846.

5 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.

Härigenom föreskrivs att 15 § lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 §⁵

Tillägg till den bidragsgrundande inkomsten skall göras för

1. inkomst som på grund av 3 kap. 9–14 §§ inkomstskattelagen (1999:1229) eller skatteavtal inte skall tas upp som intäkt i inkomstslaget näringsverksamhet, tjänst eller kapital,

2. studiemedel i form av studiebidrag samt rekryteringsbidrag till vuxenstuderande,

2. studiemedel i form av studiebidrag samt rekryteringsbidrag till vuxenstuderande, *förutom den del av respektive studiefinansiering som avser tilläggsbidrag,*

3. skattefria stipendier till den del de överstiger 3 000 kronor per månad, och

4. ersättning från avtalsgruppsjukförsäkringar för sjukfall som inträffat före år 1991.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

⁵ Senaste lydelse 2002:1083.

6 Förslag till lag om ändring i lagen (2002:624) om rekryteringsbidrag till vuxenstuderande

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2002:624) om rekryteringsbidrag till vuxenstuderande

dels att 19 b § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas fem nya paragrafer, 11 a-e §§, samt närmast före 11 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Tilläggsbidrag

11 a §

Utöver det bidragsbelopp som följer av 11 § får rekryteringsbidrag lämnas i form av tilläggsbidrag till studerande som har vårdnad om barn. Sådant bidrag får lämnas till och med den vecka barnet fyller 16 år. Om båda vårdnadshavarna studerar, skall tilläggsbidraget delas mellan dem.

11 b §

Tilläggsbidrag enligt 11 a § får vid heltidsstudier lämnas med ett belopp som per vecka utgör

- 1. 0,32 procent av priskasbeloppet för det första barnet,*
- 2. 0,22 procent av*

prisbasbeloppet för det andra barnet,

3. 0,11 procent av prisbasbeloppet per barn från och med det tredje barnet.

11 c §

Tilläggsbidrag enligt 11 a § får vid studier på minst 75 procent men mindre än 100 procent av heltid lämnas med ett belopp som per vecka utgör

1. 0,24 procent av prisbasbeloppet för det första barnet,

2. 0,16 procent av prisbasbeloppet för det andra barnet,

3. 0,08 procent av prisbasbeloppet per barn från och med det tredje barnet.

11 d §

Tilläggsbidrag enligt 11 a § får vid studier på minst 50 procent men mindre än 75 procent av heltid lämnas med ett belopp som per vecka utgör

1. 0,16 procent av prisbasbeloppet för det första barnet,

2. 0,11 procent av prisbasbeloppet för det andra barnet,

3. 0,05 procent av prisbasbeloppet per barn från

och med det tredje barnet.

11 e §

*Tilläggsbidrag enligt 11 a §
får vid studier på minst 20
procent men mindre än 50
procent av heltid lämnas med ett
belopp som per vecka utgör*

*1. 0,06 procent av
prisbasbeloppet för det första
barnet,*

*2. 0,04 procent av
prisbasbeloppet för det andra
barnet,*

*3. 0,02 procent av
prisbasbeloppet per barn från
och med det tredje barnet.*

19 b §⁶

Försäkringskassan skall enligt de bestämmelser som regeringen meddelar lämna Centrala studiestödsnämnden eller Överklagandenämnden för studiestöd de uppgifter som har betydelse för tillämpningen av denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

Försäkringskassan och Skatteverket skall enligt de bestämmelser som regeringen meddelar lämna Centrala studiestödsnämnden eller Överklagandenämnden för studiestöd de uppgifter som har betydelse för tillämpningen av denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

⁶ Senaste lydelse 2004:857.

1 Inledning och bakgrund

Regeringen har i budgetproposition för 2005 (prop. 2004/05:1) fört fram en generell satsning på barnfamiljer i form av höjda barnbidrag och flerbarnstillägg. Flerbarnstillägg skall dessutom ges redan från andra barnet. Även taket i föräldraförsäkringen skall höjas. Förutom detta aviserades redan i 2004 års ekonomiska vårproposition (prop. 2003/04:100) en satsning på barn i ekonomiskt utsatta familjer. Utgifterna för sistnämnda satsning har beräknats till totalt en miljard kronor per år fr.o.m. 2006. Bland annat skall bostadsbidragen och underhållsstödet höjas. Dessutom skall ett barntillägg till studerande införas. Utgiftsområde 15 Studiestöd beräknas fr.o.m. 2006 öka med 450 miljoner kronor till följd av ett sådant barntillägg.

En särskild arbetsgrupp inom Regeringskansliet har i uppdrag att presentera ett förslag till hur systemet med ett särskilt barntillägg till studerande bör utformas i detalj inklusive erforderliga författningsförslag. Arbetsgruppen skall även ta fram kostnadsberäkningar och analysera den fördelningsmässiga träffsäkerheten av förslaget. De administrativa förutsättningarna för utformningen av stödet skall även beaktas. Förslaget skall rymmas inom de resurser som beräknats för ändamålet. Förändringarna skall kunna träda i kraft den 1 januari 2006.

I denna departementsskrivelse presenteras arbetsgruppens förslag.

En redovisning av hur många personer som studerar med eller utan studiemedel eller rekryteringsbidrag till vuxenstuderande och hur många barn som bor i hushållen ges i *bilaga 1*. Där lämnas också mer detaljerade volym- och kostnadsberäkningar.

Dessa uppgifter, tillsammans med den följande redovisningen av studieekonomin, visar att barn till studerande kan leva i familjer i behov av ekonomiskt tillskott. Eftersom antalet studerande med barn är avgörande för kostnadsberäkningarna har arbetsgruppen inhämtat vissa statistikuppgifter om dessa studerande på olika utbildningsnivåer avseende 2003 från Statistiska centralbyrån (SCB). Detta material har kompletterats med arbetsgruppens antaganden för att ge en så fullständig bild som möjligt av situationen på alla utbildningsnivåer och inom samtliga skolformer under 2003.

2 Tilläggsbidrag till studerande

Arbetsgruppens förslag: Ett tilläggsbidrag införs till studerande som har barn i syfte att hjälpa barn i ekonomiskt utsatta familjer och för att underlätta för föräldrar att studera. Bidraget skall lämnas som ett tilläggsbidrag inom ramen för studiemedels-systemet.

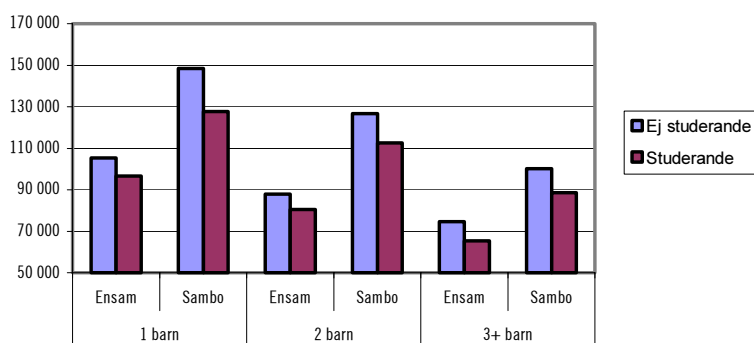
2.1 Ekonomiskt stöd till studerande med barn

Möjligheten att finansiera levnadskostnaderna under studierna med studiemedel och andra studiestöd är väl utbyggt i Sverige. Studiemedel är det viktigaste ekonomiska stödet när det gäller studiefinansiering. Dessutom erbjuder studiemedelssystemet goda möjligheter till arbetsinkomster vid sidan om studierna utan att studiemedlen reduceras. Dessa förhållanden är viktiga utgångspunkter vid bedömning av studieekonomin. Trots detta konstaterar bl.a. den studiesociala utredningen i sitt betänkande Studerande och trygghetssystemen (SOU 2003:130) att vissa studerande har knappa ekonomiska marginaler under studietiden och att personer med föräldraansvar periodvis har en ansträngd ekonomi.

Nästan en miljon personer deltar årligen i någon form av utbildning i Sverige. Tidigare beräkningar visar att omkring 30 procent av dessa har barn. Tillgänglig statistik visar att studerande har sämre ekonomi än de som arbetar.

I *diagram 1* visas inkomststandarden dels för barnfamiljer där minst en av de vuxna i hushållet studerar, dels för övriga barnfamiljer. Detta visar att studerande med barn generellt sett har en lägre ekonomisk standard jämfört med övriga barnfamiljer. Med inkomststandard avses disponibel inkomst där hänsyn tagits till försörjningsbördan. Inkomststandarden mäts per konsumtionsenhet och är ett mått för hela hushållet.

Diagram 1, Prognos på inkomststandard för studerande och icke studerande, median i kronor 2006⁷

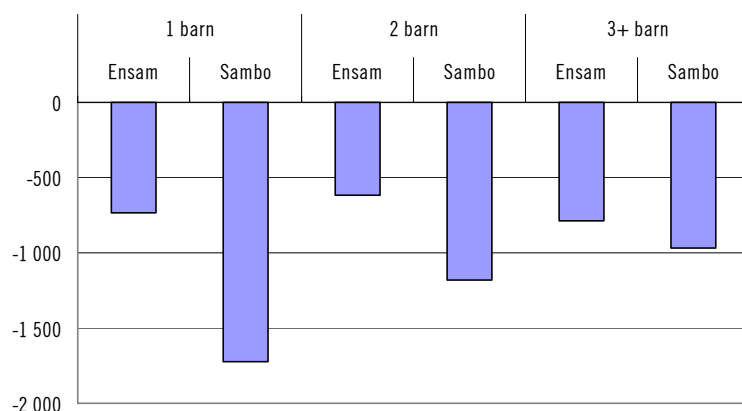

Källa: Socialdepartementets beräkningar i HEK 2002.

Diagram 2 visar hur mycket lägre inkomststandarden beräknas bli per månad för barnfamiljer där minst en av de vuxna studerar i förhållande till övriga barnfamiljer.

⁷ I följande framskrivningar har hänsyn tagits till samtliga förbättringar som planeras i de familjepolitiska stöden till 2006. Förändringarna som avses nämns i bakgrundsavsnittet och berör barnbidraget, föräldraförsäkringen, bostadsbidraget och underhållsstödet.

Diagram 2, Beräknad skillnad i inkomststandard mellan ensamstående studerande och sammanboende studerande, median i kronor 2006

Källa: Socialdepartementets beräkningar i HEK 2002

Studerande som har barn eller som väljer att skaffa barn under studietiden är en grupp som är utsatt ur ekonomisk synpunkt. Att föräldrar studerar och inte arbetar leder till en större ekonomisk utsatthet för barnen. Ett ekonomiskt tillskott till studerande med barn skulle alltså främja barn i ekonomiskt utsatta familjer.⁸ Samtidigt skulle tillägget förbättra den ekonomiska situationen och därmed underlätta studierna för studerande som har barn eller väljer att skaffa barn under utbildningen.

Inom de nu avvecklade studiestöden särskilt vuxenstudiestöd för vuxna (svux) och särskild vuxenstudiestöd för arbetslösa (svuxa) fanns tidigare ett barntillägg i form av bidrag. Huvudskälet till barntillägget var att förstärka vuxenstudie-

⁸ En arbetsgrupp inom Regeringskansliet har i en rapport beskrivit situationen för barn som lever i ekonomiskt utsatta familjer, Ekonomiskt utsatta barn (Ds 2004:41)

stödets rekryteringskraft genom att skapa utrymme för en höjd ersättning till familjeförsörjare som avstod från inkomst för att börja studera.

Mot denna bakgrund föreslår arbetsgruppen att ett ekonomiskt tillskott införs för studerande med barn i form av ett bidrag.

2.2 Tilläggsbidrag inom studiemedelssystemet

Studiemedlet, som infördes i sin nuvarande form 2001, är ett samlat stöd som omfattar studerande på högskole- och annan eftergymnasial nivå samt vuxna studerande (20 år och äldre) på grundskole- och gymnasienivå. Studiemedlet är det viktigaste finansieringssystemet för studerande. Stödet syftar till att ge den studerande själv en rimlig levnadsnivå under studietiden. Systemet är generellt till sin karaktär på så sätt att alla som uppfyller vissa grundläggande villkor har rätt till stöd.

Studiemedel består av lån och bidrag. Den studerande kan välja att söka enbart bidragsdelen eller både lån och bidrag. Ordinarie studiemedelsbelopp summan av bidrag och lån – är lika för alla. Bidraget är obeskattat. Totalbeloppet är 4,39 procent av prisbasbeloppet, dvs. 1 725 kronor per vecka för heltidsstuderande för 2004. För en studiemånad⁹ uppgår beloppet till ca 7 700 kronor vid heltidsstudier. Det finns två bidragsnivåer: en generell nivå och en högre nivå. En kort sammanfattande beskrivning av studiestödssystemet lämnas i *bilaga 2*.

Studerande med barn finns på alla utbildningsnivåer och inom alla utbildningsformer. Det nya bidraget för studerande föräldrar bör därför lämnas inom ramen för studiemedelssystemet till studerande på alla studiemedelsberättigande utbildningar oavsett utbildningsform. Barntillägget bör utformas som ett tilläggsbidrag till dagens studiebidrag och lån. Genom att studiemedelssystemet når studerande inom alla statsfinansierade

⁹ I normalfallet har en heltidsstuderande nio studiemånader per år.

utbildningsformer kan tilläggsbidraget bli fördelningsmässigt träffsäkert inom detta system.

3 Vem som kan få tilläggsbidrag

Arbetsgruppens förslag: Tilläggsbidrag får lämnas till personer som uppbär studiemedel och som har vårdnad för barn till och med den vecka barnet fyller 16 år. Bidraget skall vara generellt på så sätt att alla studerande som har rätt till tilläggsbidrag skall få bidraget när de uppbär studiemedel. Endast ett stöd skall kunna lämnas för ett och samma barn. Om båda föräldrarna studerar lämnas endast ett bidrag för samma barn. Vårdnadshavarna får då dela tilläggsbidraget.

3.1 Studiemedelstagare

Ett system med tilläggsbidrag behöver vara förhållandevis enkelt att administrera med bibehållen rättssäkerhet. Det måste vara möjligt att lätt kontrollera att en person som ansöker om studiemedel också har rätt till tilläggsbidrag. Hanteringen behöver av effektivitetsskäl också till stor del vara automatisk.

För att säkerställa att personer med barn faktiskt bedriver aktiva studier i betydlig omfattning och därmed har rätt till stöd är det lämpligt att rätten till tilläggsbidraget knyts till dem som faktiskt uppbär studiemedel. Studiemedel består, som redan nämnts, av bidrag och/eller lån. Lånet är frivilligt, men en övervägande majoritet av de studerande utnyttjar möjligheten att låna. Det bör emellertid inte krävas att den studerande faktiskt utnyttjar lånemöjligheten för rätt till tilläggsbidrag eftersom detta dels skulle utesluta studerande som inte längre kan låna p.g.a. för hög ålder, dels medföra risk för att reglerna kringgås.

Studiemedelssystemet innehåller även krav på t.ex. studieomfattning och studieprestation som automatiskt blir tillämpliga för rätt till tilläggsbidrag.

Enligt arbetsgruppens bedömning är det av såväl administrativa som ekonomiska skäl inte möjligt att lämna stöd till alla studerande med barn vid studiemedelsberättigande utbildningar, dvs. oavsett om de faktiskt uppbär studiemedel eller inte. Personer som inte studerar med studiemedel, t.ex. hobby-studerande och doktorander faller därmed med nödvändighet utanför systemet. Genom knytningen till studiemedlet görs en tydlig avgränsning till vilka studerande som kan få stöd.

3.1.1 Generellt stöd

Studiemedelstagare som har eller får barn under studierna skall alltså ha rätt till tilläggsbidrag. Studiemedelssystemet innehåller ingen individuell behovsprövning utan är generellt till sin karaktär. Det nya bidraget skall överensstämma med studiemedelssystemets konstruktion. Det innebär att alla studerande, som i övrigt uppfyller kraven för studiemedel och som är berättigade till tilläggsbidraget, också skall få tilläggsbidraget när de uppbär studiemedel.

3.1.2 Vårdnadshavare

Reglerna rörande vem stödet skall utbetalas till måste utformas så att systemet blir rättssäkert och administrationen enkel. Definitionen av barn bör i möjligaste mån följa barnbidragsreglerna. Stöd föreslås därför kunna lämnas till och med den vecka barnet fyller 16 år. Åldersgränsen motsvarar den som tidigare gällde för barntillägget inom vuxenstudiestöden. Utöver kravet att den studerande skall finansiera sina studier med studiemedel, bör det enligt arbetsgruppens mening fordras att den studerande är vårdnadshavare för barnet/barnen. De flesta föräldrar har gemensam vårdnad om sina barn vilket innebär att

båda har ett verkligt försörjningsansvar. Utbetalning till vårdnadshavare är vanligt förekommande i andra samhällsstöd inom familjepolitiken och bedöms som enkelt och rättssäkert. Uppgifter om vem som är vårdnadshavare finns tillgängliga hos Skatteverket. Rutiner och tillstånd för informationsutbyte mellan ansvariga myndigheter för att kontrollera att den studerande har rätt till stöd saknas i dag och behöver utvecklas.

Enligt tillgänglig statistik finns det få hushåll med barn där båda föräldrarna studerar. Utgångspunkten är att endast ett stöd skall kunna lämnas för ett och samma ändamål. I de fall båda föräldrarna studerar kan stödet antingen delas mellan föräldrarna eller endast lämnas till en vårdnadshavare. Tidigare barntillägg inom vuxenstudiestöden kunde bara lämnas till en studerande förälder, normalt fadern. Arbetsgruppen anser emellertid att det ur jämställdhetssynpunkt är bättre att vårdnadshavarna delar på tilläggsbidraget. Gruppen föreslår därför att vårdnadshavarna får dela på tilläggsbidraget.

4 Tilläggsbidragets utformning

4.1 Bidragets storlek

Arbetsgruppens förslag: Tilläggsbidraget skall kunna lämnas som ett schablonbelopp och knytas till prisbasbeloppet. Bidraget skall vara obeskattat. Beloppet skall inte vara pensionsgrundande. Tilläggsbidraget skall lämnas som ett differentierat stöd beroende på antal barn. Bidraget skall vid heltidsstudier lämnas med 0,32 procent av prisbasbeloppet per vecka för det första barnet, med 0,22 procent av prisbasbeloppet för det andra barnet och med 0,11 procent av prisbasbeloppet per barn från och med det tredje barnet.

Beträffande övriga förutsättningar för tilläggsbidraget skall regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bemyndigas att meddela närmare föreskrifter.

4.1.1 Schablonbelopp

Studiemedelssystemet är generellt till sin karaktär, vilket innebär att alla som uppfyller vissa grundläggande villkor har rätt till stöd. Beloppen är schablonmässiga och, enligt huvudprincipen, lika för alla. Beloppen är också relaterade till prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. För att kunna hantera ett tilläggsbidrag inom studiemedelssystemet måste även detta vara generellt utformat och lämnas som ett schablon-

mässigt stöd. Tilläggsbidraget måste även av administrativa skäl utformas så enkelt som möjligt. Tilläggsbidragets belopp bör därför, precis som studiemedelsbeloppen i övrigt, beräknas per vecka och knytas till prisbasbeloppet.

Storleken på bidraget är till stor del avhängigt av de ekonomiska resurserna som beräknats för ändamålet och på antalet studiemedelstagare med barn. Beräkningar presenteras särskilt i *bilaga 1*.

4.1.2 Inkomstprövning

Grundprincipen i studiemedelssystemet är att det görs en inkomstprövning för rätt till bidrag. I samband med studiemedelsreformen 2001 förbättrades möjligheten för studerande att ha inkomster vid sidan av studierna utan att studiemedlen reduceras. Om en studerande har inkomster över det s.k. fribeloppet, som i dag uppgår till nästan 100 000 kronor per år för en heltidsstuderande, reduceras studiemedelsbeloppet. Fribeloppet varierar beroende på kalenderhalvår, studieomfattning, den tid studierna pågår, utbildningsnivå etc. Rätten till stöd upphör helt om en heltidsstuderande som studerar ett helt år har en inkomst på cirka 228 000 kronor. Reglerna är detaljerade och administrativt komplicerade. Om en studerande felaktigt fått studiemedel eller med ett för högt belopp på grund av att taxeringen blivit högre än den inkomst som meddelats CSN, skall det som felaktigt betalats ut krävas tillbaka.

Även det nya tilläggsbidraget bör omfattas av inkomstprövning. Prövningen bör lämpligen utformas på samma sätt som dagens regler om rätt till tilläggs- och merkostnadslån. Rätten till dessa lån upphör helt när den studerande på grund av hög inkomst inte har rätt till ordinarie studiemedel. Stödet reduceras inte dessförinnan på grund av inkomst. Ett fåtal studerande har inkomster i denna nivå eftersom få kan förena heltidsstudier med ett arbete som sannolikt måste vara av väsentlig omfattning. För att tilläggsbidraget skall bli träffsäkert sett ur barnets perspektiv och för att minimera återkrav av

felaktigt utbetalda barntillägg bör tilläggsbidraget följa samma reduceringsprinciper som tilläggslånet. Samtidigt bibehålls inkomstprövningens syfte, dvs. när den studerande har en så hög inkomst att rätten till studiemedel bortfaller har han eller hon inte heller rätt till något tilläggsbidrag eftersom den studerande då inte längre uppbär studiemedel.

4.1.3 Inkomstskatt

Avsikten är att tilläggsbidraget skall utgöra en del av studiemedlet. Studiebidraget är i dag skattefritt eftersom studerande inte får stöd i egenskap av arbetstagare. Tilläggsbidraget skall, som redan framgått, vara enhetligt och bestämt utan knytning till inkomst. Tilläggsbidraget kommer därför i likhet med studiebidraget att vara skattefritt. Däremot är det inte nödvändigt att beloppet är pensionsgrundande. Såväl studietid som tid då en förälder är hemma med barn, s.k. barnår, beaktas redan enligt gällande ålderspensionssystem. Det finns därför ingen anledning att särskilt kompensera studerande med barn genom att även tillgodoräkna beloppet för det nya tilläggsbidraget som pensionsgrundande belopp.

4.1.4 Stödets utformning – olika alternativ

Syftet med det nya tilläggsbidraget är att stöd skall lämnas för att hjälpa barn i ekonomiskt utsatta familjer. Genom ett tillägg till studerande med barn underlättas också den ekonomiska situationen och därmed studierna. Arbetsgruppen har övervägt följande alternativ för utformningen av tilläggsbidraget:

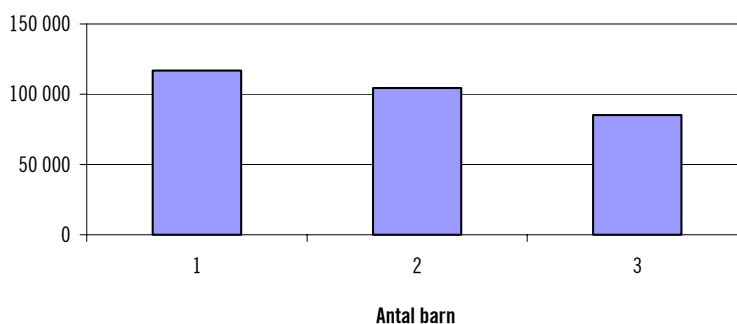
- *a*, ett stöd per barn,
- *b*, ett differentierat stöd beroende på antal barn,
- *c*, ett stöd per studerande oavsett antal barn.

Alternativ a och b utgår från barnperspektivet och kan i många fall bäst tillgodose syftet att hjälpa barn i ekonomiskt utsatta

familjer. Tillgänglig statistik visar att familjer med flera barn har sämre ekonomi. *Alternativ c* lämpar sig bäst ur ett studerandeperspektiv och med hänsyn till studiemedelssystemets konstruktion eftersom studiemedel lämnas med generella och lika stora belopp till alla studerande. Den studerandes egna sidoinkomster kan dock minska beloppets storlek.

Av *diagram 3* framgår att inkomststandarden för studiemedelstagare sjunker med antalet barn.

Diagram 3, Prognos på studiemedelstagares inkomststandard beroende på antal barn, median i kronor 2006

Källa: Socialdepartementets beräkningar i HEK 2002

Arbetsgruppen har i sina beräkningar utgått både från avsatt ekonomisk ram och statistiskt underlag om antal barn i studerandehushåll. Nedan presenteras vad de olika alternativen kan ge i bidragsbelopp. Beräkningsunderlaget finns i *bilaga 1*.

Tabell 4.1 visar hur mycket olika hushåll kan få i tilläggsbidrag beroende på dels vilket alternativ som genomförs, dels hur många barn de har. Vilket alternativ som är mest fördelaktigt är beroende av hur många barn familjen har. Det bästa alternativet för olika hushållstyper är markerat med fetstil i tabellen nedan. För hushåll med ett barn är alternativ c bäst. För hushåll med två

barn är alternativ b att föredra och för hushåll med tre eller fler barn är alternativ a mest fördelaktigt.

Tabell 4.1. Jämförelser av alternativen för resp. hushåll, belopp i kronor per fyra veckor, 2006

Totalt för	Alternativ a	Alternativ b	Alternativ c
hushåll med 1 barn	412	516	770
hushåll med 2 barn	824	860	770
hushåll med 3 barn	1 236	1 032	770
hushåll med 4 barn	1 648	1 204	770

I flera av de nordiska länderna finns stöd till studerande med barn kopplade till studiestödssystemen. Stödets utformning varierar enligt alla här redovisade alternativ. Tidigare barntillägg i de svenska vuxenstudiestöden lämnades med ett lika stort belopp per barn. Administrativa skäl talar för ett så enkelt regelverk som möjligt. För att reformen bäst skall kunna nå sitt syfte, nämligen att nå barn i ekonomiskt utsatta familjer, bör det finnas ett samband mellan antalet barn och bidragets storlek. Inom ramen för de familjepolitiska stöden beaktas antalet barn. Bland studerande med barn är tvåbarnshushåll vanligast.

Arbetsgruppen har stannat för att alternativ b, ett differentierat system, bäst möter de krav som ställs på stödets utformning. Skälen är att detta alternativ dels tar hänsyn till om det finns flera barn i hushållet och därmed hjälper den mest utsatta barngruppen, dels innebär ett rejält tillskott till alla studerande med barn dvs. även till dem som bara har ett barn. Enligt arbetsgruppens mening beaktas både barnperspektivet och studerandeperspektivet i detta alternativ och utformningen av stödet kan därför motiveras ur såväl familjepolitisk som utbildningspolitisk synvinkel.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår arbetsgruppen att tilläggsbidraget skall lämnas som ett differentierat stöd beroende på antal barn. Bidraget skall vid heltidsstudier lämnas med 0,32 procent av prisbasbeloppet per vecka för det första barnet, med 0,22 procent av prisbasbeloppet för det andra barnet och med 0,11 procent av prisbasbeloppet per barn från och med det tredje barnet.

Det innebär att studerande beräknas få ett tilläggsbidrag avseende fyra veckors heltidsstudier med 516 kronor för det första barnet, med 344 kronor för det andra barnet och med 172 kronor per barn från och med det tredje barnet. Totalt får således vårdnadshavare med ett barn 516 kronor, med två barn 860 kronor och med tre barn 1 032 kronor. Beräkningarna avser 2006 och fyra veckors heltidsstudier.

Studiemedel beräknas per vecka och utbetalning sker normalt vid tio tillfällen per år. För att kunna jämföra tilläggsbidraget med ersättningar som betalas ut per månad lämnas i *tabell 4.2* en redovisning av vad det totala månadsbeloppet uppgår till för en heltidsstuderande.

Tabell 4.2 Jämförelse av förslaget för respektive hushåll, belopp i kronor per studiemånad 2006¹⁰

	1 barn	2 barn	3 barn	4 barn
Alternativ b, totalt för hushåll med	573	955	1 146	1 337

Beträffande övriga förutsättningar för tilläggsbidraget skall regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bemyndigas att meddela närmare föreskrifter.

¹⁰ I normalfallet har en heltidsstuderande nio studiemånader per år.

4.2 Studietid och studieomfattning

Arbetsgruppens förslag: Tilläggsbidrag skall lämnas för varje vecka då den studerande bedriver studier på minst halvtid. Storleken av bidraget bestäms i förhållande till studiernas omfattning på helfart, halvfart eller trekvartsfart

4.2.1 Stöd under studietid

Studiemedel lämnas endast under studietid. Systemet hindrar däremot inte att studier bedrivs under hela året. Ett barntillägg inom ramen för studiemedelssystemet skall därför knytas till studietiden och endast lämnas under den tid man faktiskt får studiemedel. Några särskilda regler för längsta tid med stöd behöver inte utformas utan stöd bör kunna lämnas under den längsta tid som studerande har möjlighet att få studiemedel på respektive utbildningsnivå.

4.2.2 Deltidsstudier

Studiemedel lämnas i dag endast för studier som bedrivs på minst halvtid. Detsamma bör gälla för tilläggsbidraget. Antalet deltidstuderande är visserligen inte många, men studerande med barn har rimligen större behov av mer flexibla studier. Därför föreslår arbetsgruppen att tilläggsbidraget utformas i enlighet med övriga studiemedelsregler även i denna del och bestäms i förhållande till studiernas omfattning.

4.3 Övriga studiestödsregler

Arbetsgruppens förslag: Reglerna för tilläggsbidraget skall i så stor utsträckning som möjligt överensstämma med reglerna för studiemedel.

Utformningen av tilläggsbidraget behöver så långt som möjligt följa studiemedelssystemet och övriga studiestödsregler. Skälen härtill är både ekonomiska och administrativa. Dessutom är det ur den studerandes synvinkel viktigt att regelverket är enkelt och tydligt. Det innebär t.ex. att bidraget skall kunna lämnas utan någon särskild ansökan. Nödvändiga uppgifter skall lämnas tillsammans med ordinarie ansökan om studiemedel. Nuvarande regler om ansökan om studiemedel skall därför gälla och omfatta även tilläggsbidraget. Även gällande studiemedelsregler vid sjukdom och återkrav vid t.ex. felaktiga uppgifter eller vid studieavbrott skall enligt arbetsgruppens mening tillämpas på tilläggsbidraget.

I det nya studiemedelssystemet som gäller från den 1 juli 2001 kan studerande som är 25 och äldre, under vissa förutsättningar, få ett tilläggslån utöver studiemedlen. Under 2004 motsvarar detta 389 kronor per vecka vid heltidsstudier. Regelverket kräver också att den studerande, under de tolv månaderna närmast före studierna, haft en sammanlagd inkomst av tjänst och näringsverksamhet som uppgår till minst 163 095 kronor om studierna påbörjas under 2004. Inkomstgränsen medför bl.a. att studerande som under året närmast före studierna varit föräldralediga sällan kvalificerar sig för att få utnyttja denna utökade lånemöjlighet. Den studiesociala utredningen hade i uppdrag att analysera förutsättningarna för att införa ett barntillägg. Utredningen menar i sitt betänkande, Studerande och trygghetssystemen (SOU 2003:130), att den ekonomiska situationen för studerande med barn kan underlättas genom att de ges möjlighet att utnyttja tilläggslån i studiemedelssystemet. Åtgärden skulle underlätta det livslånga lärandet och stimulera unga studerande att förena studier med föräldraskap. Detta skulle även bidra till en mer jämställd tillvaro mellan män och kvinnor. Enligt utredningens beräkningar skulle kostnaden för en utökad möjlighet till tilläggslån för studerande med barn uppgå till ca 60 miljoner kronor per år. Även CSN har i skilda sammanhang påpekat att tilläggslånets nuvarande utformning missgynnar studerande som varit föräldralediga strax innan

studierna påbörjats. Arbetsgruppens uppdrag har varit att lämna ett förslag till ett barntillägg i form av ett bidrag inom studiemedelssystemets ram. Gruppen saknar därför anledning att överväga förändringar beträffande tillägglånet i studiemedelssystemet.

4.4 Samordning

Arbetsgruppens förslag: Tilläggsbidraget skall inte beaktas vid beräkning av bostadsbidrag eller återbetalning av underhållsstöd.

De skilda samhällsstöden samspelar med varandra i olika avseenden. Det finns i dag ett stort antal regler som avgör om de olika förmånerna och ersättningarna kan uppbäras samtidigt eller om de reduceras när förmånerna sammanfaller.

De förbättringar som kommer att genomföras från 2006 beträffande de familjepolitiska stöden gör, tillsammans med tilläggsbidraget till studerande, att den ekonomiska situationen för studerande med barn förbättras. Vid utformningen av tilläggsbidraget behöver en modell väljas för hur bidraget skall samordnas med andra förmåner. Normalt beaktas inte bidragsdelen av studiemedlen, som är skattefritt, vid beräkning av andra förmåner. Ett viktigt undantag utgör bostadsbidrag.

Bostadsbidraget är inkomstprövat och minskas om den bidragsgrundande inkomsten överstiger ett visst belopp för ett kalenderår. Den bidragsgrundande inkomsten beräknas som summan av överskottet av inkomst av tjänst, näringsverksamhet och kapital. Dessutom räknas 80 procent av studiemedel i form av studiebidrag med i inkomstunderlaget. För vuxenstuderande med rekryteringsbidrag räknas hela bidraget med. Bestämmelserna om samordning återfinns i regelverket kring bostadsbidraget.

Tilläggsbidraget inom studiemedlen kan alltså samordnas med bostadsbidraget enligt olika modeller. Arbetsgruppen föreslår att tilläggsbidraget, för att få bäst fördelningsmässig genomslagskraft i förhållande till syftet att gynna barn i ekonomiskt utsatta

familjer, inte beaktas vid beräkning av bostadsbidraget. Även av administrativa skäl är detta alternativ att föredra. Alternativet att helt beakta stödet, precis så som i dag gäller för rekryteringsbidraget, skulle innebära att bostadsbidraget skulle minska med 20 procent av tilläggsbidraget. En del av den positiva effekten av tilläggsbidraget skulle då gå om intet.

Även vid återbetalning av underhållsstöd ingår bidragsdelen i studiemedlen i inkomstunderlaget. Detsamma gäller rekryteringsbidrag till vuxenstuderande. Samordningen av det nya tilläggsbidraget med reglerna för underhållsstöd skall enligt arbetsgruppens mening ske på motsvarande sätt som beträffande bostadsbidraget, dvs. tilläggsbidraget skall inte beaktas vid beräkningen.

De principer för samordning som arbetsgruppen föreslår överensstämmer i allt väsentligt med de förslag till samordning som den studiesociala utredningen föreslog i sitt betänkande.

5 Kostnadsberäkningar

Nedan presenteras en sammanställning av de kostnadsberäkningar som arbetsgruppen gjort. Beräkningarna utgår från de alternativ för utformning av tilläggsbidraget som presenteras i avsnitt 4.1. Det betyder att alternativ a avser ett stöd per barn, alternativ b ett differentierat stöd beroende på antal barn och alternativ c ett stöd per studerande oavsett antal barn.

Samtliga alternativ till utformning av tilläggsbidraget som redovisats har beräknats så att de ryms inom de 450 miljoner kronor som beräknats för ändamålet fr.o.m. 2006. Utöver de direkta utgifterna för tilläggsbidraget tillkommer ca tio miljoner kronor per år för administration. I *bilaga 1* presenteras beräkningsunderlaget mer noggrant.

Kostnaderna är till stor del beroende av antalet studerande med barn. Det statistiska underlaget beträffande denna studerandegrupp är i nuläget svåråtkomligt. Det finns därför enligt arbetsgruppens mening anledning att förbättra registren och statistiken i denna del inte minst för att underlätta uppföljningen av reformen.

Tabell 5.1. Beräknade utgifter för tre alternativ, belopp i miljoner kronor 2006

	Alternativ a	Alternativ b			Alternativ c
		1:a barnet	2:a barnet	>2 barn ¹¹	
Procent av prisbasbeloppet	0,26%	0,32%	0,22%	0,11%	0,48%
Belopp i barntillägg per vecka	103	129	86	43	193
Belopp i barntillägg för 4 veckor	412	516	344	172	770
Belopp i barntillägg för 40 veckor	4 120	5 160	3 440	1 720	7 700
Antal som bidraget avser	106 700	56 900	35 700	14 000	56 900
Total utgift [mnkr]	439,6	440,5			439,3

¹¹ Belopp för vardera barn utöver de två första.

6 Administration m.m.

Arbetsgruppens förslag: Tilläggsbidraget skall handhas av CSN. Skatteverket skall lämna aktuella personuppgifter som behövs för att hantera bidraget till de administrativa myndigheterna. Administrationskostnaderna skall rymmas inom de 450 miljoner kronor som beräknas för tilläggsbidraget.

6.1 Hantering, informationsstöd m.m.

Som redan framgått måste systemet med ett tilläggsbidrag inom ramen för studiemedlen med nödvändighet vara enkelt och rättssäkert. Tidigare erfarenheter av barntillägg i det svenska systemet och kunskaper av motsvarande tillägg i de nordiska grannländerna stärker denna uppfattning. Studiestödsadministrationen omfattar i dag mycket stora volymer och kräver att ärendena kan hanteras maskinellt i så stor utsträckning som möjligt. Utgångspunkten för utformningen av det nya tilläggsbidraget har därför varit att systemet i så stor utsträckning som möjligt skall vara följamt med studiemedelsystemet i övrigt.

Tilläggsbidraget skall lämnas till studerande som är vårdnadshavare för barn. De administrativa myndigheterna behöver på elektronisk väg få tillgång till aktuella personuppgifter. Skatteverket skall därför vara skyldig att lämna CSN och Överklagandenämnden för studiestöd de uppgifter som har betydelse för att myndigheterna skall kunna administrera tilläggsbidraget. Eftersom det endast rör sig om uppgifter för att

styrka att en person är vårdnadshavare är uppgifterna inte integritetskänsliga för den enskilde.

6.2 Administrationskostnader

Reformen fordrar ett omfattande utvecklingsarbete bland annat avseende programmering, prövning av rätt till stöd, kontrollrutiner med t.ex. Skatteverket, utbetalningsrutiner, prognosarbete och informationsinsatser. Kostnad för CSN:s administration måste beräknas och finansieras inom reformen. Engångskostnader för t.ex. systemutveckling uppstår i samband med införandet av tilläggsbidraget. Kostnaden för detta skall finansieras under de första fem åren genom utgifter för amortering och räntor. Därutöver tillkommer en årlig administrationskostnad. En preliminär uppskattning uppgår till tre procent av beräknade resurser för reformen under de första fem åren och därefter cirka en och en halv procent.

7 Rekryteringsbidrag till vuxenstuderande

Arbetsgruppens förslag: Motsvarande system med tilläggsbidrag för studerande med barn skall införas inom ramen för rekryteringsbidraget till vuxenstuderande.

Sedan den 1 januari 2003 kompletteras studiestödssystemet med ett rekryteringsbidrag till vuxenstuderande. Stödet är avsett att vara ett verktyg som landets kommuner skall kunna använda i sin uppsökande verksamhet när det gäller att stimulera till studier på grundskole- och gymnasienivå. Rekryteringsbidrag får lämnas under högst 50 veckor. Även om rekryteringsbidraget inte har inordnats i studiemedelssystemet harmonierar det nya bidraget i stora delar med studiestödet. Avsikten med detta är att underlätta rekryteringsbidragets uttalade syfte: att stimulera till fortsatta studier.

Införandet av ett tilläggsbidrag till studerande med barn i studiemedelssystemet aktualiserar även anpassningar i rekryteringsbidraget till vuxenstuderande. För att bibehålla rekryteringsbidragets rekryteringskraft bör ett barntillägg införas även inom detta stöd.

Även dessa kostnader skall rymmas inom de 450 miljoner kronor som avsatts för ett barntillägg till studerande. Enligt beräkningarna uppgår kostnaderna för detta till ca 22 miljoner kronor eller ca fem procent av de för barntillägget beräknade resurserna.

8 Författningsreglering och ikraftträdande

Arbetsgruppens förslag: Förslaget om det nya tilläggsbidraget medför ändringar i lag. Stödet skall kunna lämnas från den 1 januari 2006 då författningsregleringarna träder i kraft.

Förslaget om ett tilläggsbidrag till studerande med barn medför förtydliganden i lagen (1993:737) om bostadsbidrag, lagen (1996:1030) om underhållsstöd, lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension samt lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl. Förslaget medför vidare ändringar i studiestödslagen (1999:1395) och lag (2002:624) om rekryteringsbidrag till vuxenstuderande. Utgångspunkten är att tilläggsbidraget skall lämnas från den 1 januari 2006. Författningsändringarna skall därför träda i kraft vid denna tidpunkt.

Underlag för volymberäkningar av barntillägg

Datamaterial och beräkningsförutsättningar

De volymantaganden som använts i följande beräkningar bygger på data från Statistiska centralbyrån (SCB). Uppgifter rörande antalet studerande, antalet personer med studiemedel eller rekryteringsbidrag (SM/RYT) och antalet barn i den studerandes hushåll avser för högskolestuderande kalenderåret 2003. För folkhögskolan och den kommunala vuxenutbildning (komvux) avser uppgifterna höstterminen 2003 respektive läsåret 2002/2003. Dessa utbildningsformer svarar för mer än 90 procent av studerandepopulationen.

I underlaget saknas dock övriga utbildningsformer som t.ex. kompletterande utbildningar och kvalificerad yrkesutbildning. Antalet studerande med studiemedel eller rekryteringsbidrag och barn har för dessa utbildningsformer skattats i proportion till mönstret för komvux och folkhögskolan. Vid beräkningen har övriga utbildningsformer utgjort 15 procent av antalet studerande inom komvux och folkhögskolan. I denna schablon inryms en effekt av att tilläggsbidraget genererar ytterligare bidragstagare.

Antalet studerande med rekryteringsbidrag inom folkhögskolan och kommunal vuxenutbildning har skattats i enlighet med de volymantaganden som låg till grund för beräknade medel i budgetpropositionen för 2005 (prop. 2004/05:1). Antalet studerande med barn har även för dessa skattats i proportion till mönstret för komvux och folkhögskolan.

Dessa samtliga utbildningsformer är berättigande till studiemedel eller rekryteringsbidrag enligt studiestödsförordningen (2000:655). Studerande vid utbildningar som inte berättigar till studiestöd finns således inte med i redovisningen. Vidare redovisas en och samma individ endast som registrerad på en utbildningsform under aktuella perioder.

Vid beräkning av utgifterna för barntillägget har följande förutsättningar antagits:

- (i) Prisbasbeloppet 2006 beräknas bli 40 000 kronor.
- (ii) De volymer som redovisas i SCB:s datamaterial är det faktiska antalet individer oavsett studiernas omfattning och längd.

Eftersom den studerande endast får barntillägg för studier som bedrivs på minst deltid och under den tid denne är registrerad som studerande, viktas volymerna till s.k. helårsekvivalenter¹².

(iii) Som barn räknas individer under 17 år. I datamaterialet anges endast barnets ålder, inte födelsedatum. Detta innebär en viss överskattning. De volymer som redovisas avser antalet barn mellan 0–16 år, men bidraget är kopplat till det allmänna barnbidraget, vilket innebär att bidraget endast kommer att betalas ut t.o.m. den vecka barnet fyller 16 år. Likaså görs inte ett helt års utbetalningar under barnets första levnadsår.

(iv) I underlaget räknas barnet tillhöra de studerande som ingår i det hushåll där barnet är folkbokfört. Konstruktionen av förslaget är dock att bidraget betalas ut till de studerande som är vårdnadshavare för barnet. Detta bedöms dock inte ge upphov till någon större felmarginal.

(v) För samboende/gifta med barn där två är registrerade som studerande har barnet/-en enbart påförts endera personen, ett och samma barn kan därmed i detta material inte tillhöra två studerande.

¹² Helårsekvivalenter används för kostnadsberäkningar. Detta innebär en omräkning av antalet studerande som läser på deltid till heltidsenheter. Likaså är den genomsnittliga benägenheten att studera med studiemedel eller rekryteringsbidrag till vuxenstuderande lägre än 100 procent. Omräkningskoefficienterna till helårsekvivalenter är skattade till 0,73; 0,49; 0,89 samt 0,43 av totala bruttovolymer för högskola, komvux, folkhögskola respektive studerande med rekryteringsbidrag.

(vi) I de fall två studerande med studiemedel eller rekryteringsbidrag till vuxenstuderande har delad vårdnad undviks problem med dubbelräkningar i och med att vårdnadshavarna endast kan få ett bidrag per barn.

Slutligen fås en effekt av att förbättrade ekonomiska villkor för individen sannolikt får en rekryterande verkan. Hänsyn har implicit tagits till denna effekt i och med att såväl den schablonmässiga uppskrivningen av volymerna för gruppen övriga utbildningsformer som antalet barn som berättigar till ersättning i ålderskategorierna 0 och 16 år överdimensionerats. Vid jämförelse av tabeller kan det finnas en viss diskrepans till följd av avrundningseffekter.

Studerandepopulationen¹³

I nedanstående tabell redovisas hur populationen av studerande ser ut. Av denna framgår att flertalet studerande, ca 65 procent, på högskolenivå har studiemedel medan motsvarande för övriga skolformer är lägre och varierar mellan ca 37–55 procent.

Tabell 1. Antal studerande med studiemedel/RYT i respektive utbildningsform

	Högskola	Folkhögskola	Komvux	Övriga	Totalt
Studerande totalt	473 800	28 300	240 800	40 400	783 300
varav m. SM	307 000	15 500	89 800	15 800	428 100
varav m. - RYT		1 800	15 300		17 100
varav utan SM/RYT	166 800	11 000	135 700	24 600	338 100

Av materialet framgår också att det finns ca 200 000 studerande som kan komma i fråga för ett bidrag till studerande med barn.

¹³ I samtliga tabeller under detta avsnitt används förkortningen Komvux för kommunal vuxenutbildning. Kategorin Övriga avser kompletterande utbildningar och kvalificerad yrkesutbildning m.m. Förkortningen SM/RYT avser studerande med studiemedel eller rekryteringsbidrag till vuxenstuderande.

Det totala antalet barn, under 17 år, i populationen uppgår till närmare 370 000.

Tabell 2. Antal studerande med barn och antal barn

	Högskola	Folkhögskola	Komvux	Övriga	Totalt
Studerande totalt	473 800	28 300	240 800	40 400	783 300
varav m. barn	94 900	5 400	85 200	13 600	199 100
varav utan barn	378 900	23 000	155 600	26 800	584 300
Totalt antal barn	170 200	10 400	160 900	25 700	367 200

Beräknade volymer och belopp för de tre alternativen

I de tre alternativ som övervägs skall bidraget antingen betalas ut som:

- a. ett stöd per barn,
- b. ett differentierat stöd beroende på antal barn eller
- c. ett stöd per studerande oavsett antal barn.

I nedanstående avsnitt presenteras beräkningar för de tre alternativen.

Alternativ a

Enligt det första alternativet kopplas bidraget direkt till antalet barn. I nedanstående tabell redovisas populationen studerande i respektive studieform med studiemedel eller rekryteringsbidrag och barn. Bland de ca 430 000 studerande finns ca 174 000 barn. Från underlaget framgår att det vanligaste för studerande med studiemedel eller rekryteringsbidrag och barn är att ha två barn. I denna hushållsform återfinns ca 46 procent av barnen.

Tabell 3. Antal barn till studerande med studiemedel/RYT

	Högskola	Folkhögskola	Komvux	Övriga	Totalt
Studerande m. SM	307 000	15 500	89 800	15 800	428 100
varav m. barn	45 200	3 100	32 900	5 400	86 600
Studerande m. RYT		1 800	15 300		17 100
varav m. barn		500	5 300		5 800
Totalt antal barn	82 100	7 200	73 800	10 500	173 600
Utan barn	261 800	11 900	51 600	10 400	335 700

Omräknat till helårsekvivalenter blir motsvarande volymer ca 107 000 barn fördelade på ca 57 000 helårsstuderande med studiemedel eller rekryteringsbidrag. Detta innebär då att en budget på 440 miljoner kronor jämnt fördelat mellan dessa studerande kan finansiera ett bidrag på ca 412 kronor per fyra veckors studier och barn.

Tabell 4. Helårsekvivalenter för barn till studerande med studiemedel/RYT

	Högskola	Folkhögskola	Komvux	Övriga	Totalt
Studerande m. SM	222 600	13 900	44 200	8 700	289 400
varav m. barn	32 700	2 800	16 200	2 800	54 500
Studerande m. RYT		1 700	5 600		7 300
varav m. barn		400	2 100		2 500
Totalt antal barn	59 500	6 000	35 700	5 500	106 700
Utan barn	189 900	12 400	31 500	5 900	239 700

Alternativ b

I det andra alternativet föreslås att studerande med studiemedel eller rekryteringsbidrag får ett bidrag för vardera barn som viktas olika beroende på det totala antalet barn som ingår i hushållet. Viktningen kan givetvis göras på ett antal sätt, men störst tyngd föreslås läggas på det första barnet. Motivet är att även om marginaleffekten av ett ytterligare barn minskar så blir det totala bidraget i nominella termer högre för flerbarnshushåll. På så sätt blir tillskottet betydande för fler samtidigt som hänsyn tas till hushåll med flera barn.

I detta förslag ges barnen bidragsvikterna 3, 2, 1 för första, andra respektive övriga barn.

Tabell 5. Antal barn till studerande med studiemedel/RYT

	Högskola	Folkhögskola	Komvux	Övriga	Totalt
Stud. m. SM/RYT	307 000	17 300	105 100	15 800	445 200
varav m. barn	45 200	3 600	38 200	5 400	92 400
antal m. 1 barn	17 100	1 300	14 000	2 000	34 400
antal m. 2 barn	41 200	2 800	31 500	4 400	79 900
antal m. 3 el. fl. barn	23 800	3 100	28 300	4 100	59 300
totalt antal barn	82 100	7 200	73 800	10 500	173 600
utan barn	261 800	13 700	66 900	10 400	352 800

Omräknat till helårsekvivalenter blir fördelningen av barn enligt tabellen nedan. Med en totalbudget på 440 miljoner kronor blir bidragsbeloppen: 516 kronor för första barnet, 344 kronor för andra barnet och barn därutöver 172 kronor per barn per fyra veckors studier.

Tabell 6. Helårsekvivalenter för barn till studerande med studiemedel/RYT

	Högskola	Folkhögskola	Komvux	Övriga	Totalt
Stud. m. SM/RYT	222 600	15 600	49 800	8 700	296 700
varav m. barn	32 700	3 200	18 300	2 800	57 000
antal m. 1 barn	12 400	1 100	6 700	1 000	21 200
antal m. 2 barn	29 900	2 500	15 000	2 300	49 700
antal m. 3 el. fl. barn	17 200	2 700	13 600	2 200	35 700
totalt antal barn	59 500	6 300	35 300	5 500	106 600
utan barn	189 900	12 400	31 500	5 900	239 700

Alternativ c

I det tredje alternativet är bidraget kopplat till antalet studerande med barn och studiemedel eller rekryteringsbidrag. I tabellen nedan redovisas antalet av dessa studerande oavsett studieomfattning och studietid under aktuella perioder. Utifrån materialet framgår att närmare 430 000 studerande har studiemedel eller rekryteringsbidrag. Bland dessa har ca 92 000 barn under 17 år.

Tabell 7. Antal studerande med studiemedel/RYT och barn

	Högskola	Folkhögskola	Komvux	Övriga	Totalt
Stud. m. SM	307 000	15 500	89 800	15 800	428 100
varav m. barn	45 200	3 100	32 900	5 400	86 600
Studerande m. RYT		1 800	15 300		17 100
varav m. barn		500	5 300		5 800
Utan barn	261 800	11 900	51 600	10 400	335 700

Följaktligen omfattas drygt 92 000 individer av ett extra bidrag kopplat till studiemedlen. För att skattningarna av utgifterna skall bli budgetmässiga måste volymerna av studerande omvandlas till helårsekvivalenter.

Det totala antalet helårsekvivalenter som kommer i fråga för det extra bidraget är ca 57 000. Med en total budget på 440 miljoner kronor svarar detta mot ca 770 kronor per fyra veckors studier och person.

Tabell 8. Antal helårsekvivalenter för studerande med studiemedel/RYT och barn

	Högskola	Folkhögskola	Komvux	Övriga	Totalt
Stud. m. SM	222 600	13 900	44 200	8 700	289 400
varav m. barn	32 700	2 800	16 200	2 800	54 500
Studerande m. RYT		1 700	5 600		7 300
varav m. barn		400	2 100		2 500
Utan barn	189 900	12 400	31 500	5 900	239 700

Tabell 9. Beräknade belopp och utgifter för de tre alternativen, belopp i kronor 2006

	Alt. a	Alt. b			Alt. c
Belopp i barntillägg		1 barn	2 barn	>2 barn ¹	
Bidragsvariabel (veckobel. i % av PBB)	0,26%	0,32%	0,22%	0,11%	0,48%
per vecka	103	129	86	43	193
för 4 veckor	412	516	344	172	770
för 40 veckor	4 120	5 160	3 440	1 720	7 700
Antal som berörs	106 700	56 900	35 700	14 000	56 900
Total utgift [mnkr]	439,6	440,5			439,3

¹ Belopp för vardera barn utöver de två första.

Tabell 10. Jämförelser av alternativen för resp. hushåll, belopp avser kronor per fyra veckors studier 2006

Totalbelopp för hushållet	Alt. a	Alt. b	Alt. c
hushåll med 1 barn	412	516	770
hushåll med 2 barn	824	860	770
hushåll med 3 barn	1236	1032	770
hushåll med 4 barn	1648	1204	770

Tabell 11. Jämförelser av alternativen för resp. hushåll, belopp i kronor per studiemånad 2006²

Totalbelopp för hushållet	Alt. a	Alt. b	Alt. c
hushåll med 1 barn	458	573	856
hushåll med 2 barn	916	955	856
hushåll med 3 barn	1 373	1 146	856
hushåll med 4 barn	1 831	1 337	856

² I normalfallet har en heltidsstuderande nio studiemånader per år.

Studiemedel och rekryteringsbidrag till vuxenstuderande

Historik

Studiestödssystemet tillkom 1965 i form av studiemedel och var då ett unikt system för enskildas finansiering av högre studier. Under årens lopp har systemet förändrats. Förändringarna har till stor del berott på förändringar i omvärlden. Till exempel har utvecklingen på vuxenutbildningsområdet och utbyggnaden av högskolan haft stor betydelse för utvecklingen av studiestödet.

En omfattande förändring av studiestödssystemet skedde i samband med vuxenutbildningsreformen i mitten på 1970-talet. Då infördes ett särskilt förmånligt studiestöd för vuxna, särskilt vuxenstudiestöd (svux). Svux bestod av en större bidragsdel än studiemedlen och en mindre lånedel. Stödet baserades på inkomstbortfallsprincipen och totalbeloppet motsvarade den summa som den studerande vid arbetslöshet hade fått ut från A-kassan. När arbetslösheten ökade på 1980-talet infördes ett särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa (svuxa). Detta stöd var konstruerat på samma sätt som svux och båda typerna av vuxenstudiestöd infördes med avsikten att rekrytera kortutbildade personer till utbildning.

Under 1989 förändrades studiemedelssystemet på så sätt att bidragsdelen av studiemedlen höjdes kraftigt samtidigt som lånesystemet förändrades och återbetalningen av lån inkomstrelaterades. Samtidigt vidgades möjligheterna för att få studiemedel för studier utomlands.

På 1990-talet byggdes högskolan ut kraftigt och antalet studiemedelstagare som studerade på högskolenivå ökade. Dessutom genomfördes en rad åtgärder för att öka sysselsättningen i landet och motverka arbetslöshet. Bland annat genomfördes en särskild satsning, kunskapslyftet, som syftade till kompetenshöjning för personer med kort tidigare utbildning. Inom ramen för kunskapslyftet infördes från och med hösten 1997 ett nytt vuxenstudiestöd, särskilt utbildningsbidrag, (ubs). Ubs var ett studiestöd som enbart bestod av bidrag.

Vid halvårsskiftet 2001 genomfördes en stor reform av studiestödssystemet som bl.a. innebar att vuxenstudiestöden avskaffades. Studiemedelssystemet blev ett sammanhållet studiestödssystem för studerande på alla studienivåer. Bland annat höjdes studiemedlens bidragsdel och lånesystemet förändrades i och med att ett annuitetsliknande återbetalningssystem infördes.

Ett nytt bidrag infördes 2003, rekryteringsbidrag till vuxenstuderande. Detta bidrag riktas särskilt till arbetslösa, personer som riskerar arbetslöshet eller personer som på grund av funktionshinder behöver längre studietid. Kommunerna har ett avgörande inflytande över vem som kan få rekryteringsbidrag och bidraget är ett verktyg som används i kommunernas rekryteringsarbete. Motivet för detta stöd är att nå personer som är särskilt svåra att rekrytera till studier. Rekryteringsbidraget består enbart av ett bidrag som minst motsvarar studiemedlens totalbelopp.

Under 2004 och 2005 har användningen av rekryteringsbidraget vidgats inom ramen för en tillfällig satsning riktad till personer anställda i kommuner och landsting som studerar på halvtid.

Studiemedel

Tilldelning av studiemedel

Studiemedlen är rättighetsstyrda på så sätt att studiemedel lämnas till alla som antas till utbildning om vissa grundvillkor är uppfyllda.

Studiemedel lämnas till studerande vid universitet och högskolor och annan eftergymnasial utbildning. Andra eftergymnasiala utbildningar är till exempel kvalificerade yrkesutbildningar och många folkhögskoleutbildningar. Studiemedel lämnas också till studerande som är 20 år och äldre i utbildning på grundskolenivå och gymnasial nivå. Till denna kategori räknas den kommunala vuxenutbildningen och vissa utbildningar vid folkhögskolor.

Studiemedel kan även under vissa förutsättningar lämnas för studier utomlands.

För studier på grundläggande nivå kan studiemedel beviljas i högst 40 veckor. För den som inte sedan tidigare har grundskoleutbildning kan studiemedel dock beviljas i 80 veckor och den som dessutom behöver färdighetsträning i till exempel läsning och räkning kan få studiemedel i högst 100 veckor.

Den som läser på gymnasial nivå kan få studiemedel i högst 80 veckor om han eller hon har en treårig gymnasieutbildning eller motsvarande. Den som inte har en treårig gymnasieutbildning kan få studiemedel i högst 120 veckor.

För studier på eftergymnasial nivå kan studiemedel beviljas i högst 240 veckor.

Utöver nämnda veckogränser kan studiemedel bara beviljas om det finns synnerliga skäl. Som synnerligt skäl räknas till exempel funktionshinder eller andra mycket speciella omständigheter.

Studiemedel kan beviljas till och med 50 års ålder. Mellan 51 och 55 års ålder kan studiemedlens bidragsdel beviljas för studier vid vissa utbildningar inom områden där det råder brist på

arbetskraft. Vilka dessa bristyrkesområden är beslutas av regeringen.

Rätten att ta studielån begränsas från och med 41 års ålder. En nedtrappning av rätten att låna sker mellan 41 och 50 års ålder, där den som är 41 år kan låna i högst 220 veckor och den som är 50 år kan låna i högst 40 veckor. Tidigare tagna lån skall räknas in i det antal veckor som lån kan beviljas och minskar således lånemöjligheten.

För rätt till fortsatta studiemedel ställs krav på studieresultat. Vid prövningen av studieresultaten tas hänsyn till förhållanden av personlig natur som kan antas ha inverkat på studierna.

Studiemedlens storlek är knuten till prisbabeloppet. Beloppen varierar med den studieomfattning som den studerande har. Studiemedel kan beviljas med 50, 75 eller 100 procent av heltid. Studiemedlen består av bidrag och en frivillig lånedel.

Studiemedlen innehåller två beloppsnivåer. Den generella bidragsnivån utgör 34,5 procent av totalbeloppet och den högre bidragsnivån motsvarar 82 procent av totalnivån. Den högre bidragsnivån riktar sig främst till studerande på grundläggande och gymnasial nivå som inte har sådan utbildning sedan tidigare. Studiebidraget är skattefritt och pensionsgrundande.

Studiemedelsbelopp i kronor 2004

<i>Per vecka</i>	<i>Bidrag</i>	<i>Lån</i>	<i>Totalt</i>
<i>-generella nivå</i>	<i>593</i>	<i>1 132</i>	<i>1 725</i>
<i>-högre nivå</i>	<i>1 414</i>	<i>311</i>	<i>1 725</i>
<i>Per studieår om 40 veckor</i>	<i>Bidrag</i>	<i>Lån</i>	<i>Totalt</i>
<i>-generella nivå</i>	<i>23 720</i>	<i>45 280</i>	<i>69 000</i>
<i>-högre nivå</i>	<i>56 560</i>	<i>12 440</i>	<i>69 000</i>

Förutom de ordinarie studiemedlen kan studerande som är minst 25 år och som före studiernas början hade en inkomst på minst 415 procent av prisbasbeloppet (163 095 kronor 2004) beviljas ett tilläggs lån på 389 kronor per vecka. Studerande som har merkostnader i samband med sina studier, till exempel för resor eller dubbelt boende, kan beviljas merkostnadslån som täcker hela eller delar av dessa kostnader.

Den studerande får ha en inkomst upp till en viss nivå, den s.k. fribeloppsgränsen, utan att studiemedlen reduceras. Fribeloppet är kopplat till det antal veckor studiemedel beviljas och bestäms halvårsvis. Vid studier på heltid i 20 veckor under ett halvår är fribeloppet 49 125 kronor. Om fribeloppsgränsen överstigs minskas studiemedlen med 50 procent av den överskjutande inkomsten. Den som läser under kortare tid får ett högre fribelopp och för den som läser under längre tid minskar fribeloppet. Den inkomst som påverkar studiemedlen är den sammanlagda inkomsten av tjänst, näringsverksamhet och kapital.

Lånesystemet

Nuvarande studielånesystem är en form av annuitetslån. Återbetalning sker med ett årsbelopp som baseras på skuldens storlek, räntan för året, det antal år som återbetalningen beräknas pågå samt ett uppräkningsstal på två procent per år. Genom konstruktionen med ett uppräkningsstal blir årsbeloppet lägre under den första delen av återbetalningstiden för att sedan öka. Återbetalningstiden är normalt 25 år eller det antal år som återstår tills låntagaren fyller 60 år. För den som har en liten skuld kan återbetalningstiden bli kortare eftersom årsbeloppet aldrig kan bli lägre än 15 procent av prisbasbeloppet (5 894 kronor 2004).

Lånesystemet innehåller trygghetsregler som innebär att man inte behöver betala av på sitt studielån om man studerar med studiestöd från CSN, fullgör grundutbildning enligt lagen om totalförsvarspåbudsplikt, fullgör utbildning till reserv- eller yrkesofficer eller om det finns synnerliga skäl för nedsättning.

Nedsättning av ett årsbelopp kan också göras om den studerande har en låg inkomst under betalningsåret. Årsbeloppet kan sättas ned till fem procent av låntagarens sammanlagda inkomst till och med det år han eller hon fyller 49 år, och till sju procent av inkomsten från och med det år han eller hon fyller 50 år. För den som har fyllt 50 år skall även 20 procent av eventuell förmögenhet som överstiger 2,75 prisbasbelopp (108 075 kr för år 2004) läggas till inkomsten. Förutsättningen för att få nedsättning till fem eller sju procent av den sammanlagda inkomsten är att årsbeloppet minskar med mer än tre procent av prisbasbeloppet (1 179 kr för år 2004) i jämförelse med det ursprungliga årsbeloppet. Om årsbeloppet efter nedsättning blir lägre än fem procent av prisbasbeloppet (1 965 kr för år 2004) sätts årsbeloppet ner till noll kr.

Lånet löper med ränta från det första utbetalningstillfället. Räntan fastställs av regeringen i början av varje kalenderår och beräknas på ett genomsnitt av statens upplåningskostnad de tre senaste åren. Räntan är inte avdragsgill. Räntan är 3,1 procent under 2004.

Studielån kan skrivas av i fyra olika situationer;

- Om skuld återstår det år vid ingången av det år då den studerande fyller 68 år.
- Vid dödsfall.
- Om det finns synnerliga skäl.
- Om en studerande som lånat vid studier på grundläggande eller gymnasial nivå fortsätter att studera på högskolenivå. En sjättedel av skulden kan då skrivas av för varje 40 poäng som den studerande slutför. Högst hälften av lånen tagna på de behörighetsgivande nivåerna kan skrivas av.

Rekryteringsbidrag till vuxenstuderande

Rekryteringsbidrag till vuxenstuderande är ett stöd som enbart består av bidrag och som kan beviljas till studerande på grundläggande eller gymnasial nivå.

Målgruppen för rekryteringsbidraget är arbetslösa, de som riskerar arbetslöshet eller personer som på grund av funktionshinder behöver längre tid för att uppnå studiemålen. Den sökandes hemkommun beslutar om en person tillhör målgruppen för bidraget eller inte. Därefter överlämnas ansökan till CSN som prövar övriga förutsättningar för stödet och fattar beslut.

Varje kommun tilldelas en särskild resursram för rekryteringsbidraget. Rekryteringsbidrag kan sedan beviljas så länge de medel som avsatts räcker och bidraget beviljas i den ordning ansökningarna kommer in till CSN.

Rekryteringsbidrag kan lämnas i högst 50 veckor. De veckor man har rekryteringsbidrag påverkar inte rätten till studiemedel.

Rekryteringsbidrag kan lämnas från och med det år den studerande fyller 25 år till och med det år han eller hon blir 50 år gammal. För att kunna få rekryteringsbidrag får den som ansöker inte ha haft studiemedel eller något annat studiestöd under de fem senaste åren.

Rekryteringsbidrag beviljas för 20, 50, 75 eller 100 procents studietakt. Bidraget kan beviljas med två olika beloppsnivåer, en generell och en högre. Den högre beloppsnivån kan beviljas till den som haft en inkomst de tolv månaderna före studiernas början på 415 procent av prisbasbeloppet (163 095 kronor 2004). Rekryteringsbidraget är skattefritt och pensions- och semesterlönegrundande.

*Rekryteringsbidragsbelopp i kronor 2004**Per vecka*

<i>-generella nivån</i>	<i>1 725</i>
<i>-högre nivån</i>	<i>2 114</i>

*Per studieår**om 40 veckor*

<i>-generella nivån</i>	<i>69 000</i>
<i>-högre nivån</i>	<i>84 560</i>

Den studerande får ha en inkomst upp till en viss nivå, den s.k. fribeloppsgränsen, utan att rekryteringsbidraget reduceras. Fribeloppet är kopplat till det antal veckor rekryteringsbidrag beviljas och bestäms halvårsvis. Vid studier på heltid i 20 veckor under ett halvår är fribeloppet 49 125 kronor. Om fribeloppsgränsen överstigs minskas rekryteringsbidraget med 50 procent av den överskjutande inkomsten. Den som läser under kortare tid får ett högre fribelopp och för den som läser under längre tid minskar fribeloppet. För den som har rekryteringsbidrag för 20 procents studier görs ingen inkomstprövning. Den inkomst som skall beräknas är den samlade inkomsten av tjänst, näringsverksamhet och kapital.

Barntillägg i Norden

Nedan följer en sammanställning över de stöd till studerande med barn som finns i de övriga nordiska länderna. Norge har lång erfarenhet av stöd till studerande föräldrar, medan Danmark nyligen infört ett sådant stöd. I Finland saknas ett motsvarande system. Sammanställningen har gjorts av Centrala studiestödsnämnden efter en enkätundersökning till berörda studiestödsmyndigheter.

Barntillägget som sådant

<i>Barntillägget</i>	<i>Danmark</i>	<i>Norge</i>	<i>Island</i>	<i>Åland</i>
Finns ett stöd till föräldrar som har barn som är sammankopplat med studiestödet?	Ja	Ja	Ja	Ja
Är stödet ett bidrag eller lån?	Bidrag och lån	Bidrag	Lån	Bidrag
Hur stort är beloppet per månad ?	Från 2005 höjs beloppet till ensamstående till 4 519 kr per månad.	1 290 NOK per barn. Detta gäller för de två första barnen, därefter 830	19 875 IKR per barn om föräldrarna bor tillsammans (25 procent av	64 Euro per barn.

<i>Barntillägget</i>	<i>Danmark</i>	<i>Norge</i>	<i>Island</i>	<i>Åland</i>
	2005 kan vårdnadshavare som bor tillsammans med studerande med studiestöd få ett vårdnadstillägg på 646 kr per månad och från samma månad kan alla studerande vårdnadshavare få ett kompletterande studielån på 1 157 kr per månad.	NOK per barn.	studiestödet) eller 35 775 IKR om en studerande är ensamförsörjare (45 procent av studiestödet).	
Hur många studerande nyttjar barntillägget per år? Hur stor andel i procent är det som nyttjar barntillägget ?	Uppgifter saknas	2002/2003 nyttjade 15 481 studerande vårdnadsbidraget Genomsnittligt belopp var 15 159 NOK.	2002/2003 var det 2 784 studerande som fick barn-tillägget, dvs. 35 procent av den totala andelen studerande som fick studielån.	Uppgifter saknas

Ansökan

<i>Ansökan</i>	<i>Danmark</i>	<i>Norge</i>	<i>Island</i>	<i>Åland</i>
Ansöker föräldern om tillägget eller beviljas det automatiskt?	Ansökan måste göras.	Ansökan måste göras.	Det beviljas automatiskt.	Ansökan måste göras.

Den studerande

<i>Den studerande</i>	<i>Danmark</i>	<i>Norge</i>	<i>Island</i>	<i>Åland</i>
Vilka krav på den studerande måste vara uppfyllda för att barntillägget ska kunna beviljas ?	Den studerande ska vara vårdnadshavare för ett barn under 18 år och barnet ska bo hos den studerande.	Svar saknas	Den som har rätt till studielån kan även få barntillägget.	Vårdnadstillägget är alltid en del av studiestödet och kan beviljas på samma villkor som det.
Vilka kategorier av studerande kan få barntillägget?	Alla studerande som är berättigade till studiestöd.	Både elever i gymnasial undervisning och studerande i högre utbildning, oberoende av ålder och kön.	Se ovan	Alla kategorier, utom de som lyfter vuxenstudiepenning (baserad på inkomst).
Beviljas barntillägget för studier i utlandet ?	Ja	Ja	Ja	Ja

<i>Den studerande</i>	<i>Danmark</i>	<i>Norge</i>	<i>Island</i>	<i>Åland</i>
Ska den studerande tagit fullt studiestöd innan barntillägget kan betalas ut ?	Nej, beviljas bara samtidigt med studiestöd. Den studerande behöver dock inte ta studielånet.	Nej	Svar saknas	Svar saknas
Finns det kopplingar till ekonomi och inkomst ?	Inte speciellt, bara till de regler som i övrigt gäller för att mottaga studiestöd.	Ja, behovsprövning görs mot make/makas/sambo/reg. partners inkomst. (reducering sker vid bruttointkomst över 19 780 NOK per månad). Om denne studerar med studiemedel görs ingen behovsprövning mot hans eller hennes inkomst.	Det finns kopplingar till ekonomi på samma sätt som med andra stöd.	Inkomstgränser finns.
Har studier på hel- eller deltid betydelse för barn-tillägget ?	Bara stöd, och därmed vårdnadstillägg till studerande i heltids-utbildningar.	Ja, det reduceras procentuellt för deltidsstuderande efter deltidsprocenten.	Ja, stöd ges bara om studierna uppgår till minst 75 procent av heltidsstudier.	Nej, vårdnadstillägget beviljas med helt belopp även vid deltids-studiepenning.

Familjesammansättning

<i>Familjesammansättning</i>	<i>Danmark</i>	<i>Norge</i>	<i>Island</i>	<i>Åland</i>
Har det någon betydelse om föräldern har ett eller flera barn ?	Nej, vårdnadstillägget är oberoende av hur många barn den studerande har.	Ja, beloppet ökar med antalet barn. Det ges mest för de två första barnen.	Ja, tillägget är beroende av antal barn (jfr punkt 1).	Nej
Kan sammanboende föräldrar, var för sig beviljas barn tillägg ?	Ja	Ja	Ja, om båda föräldrarna studerar.	Nej, det beviljas endast till den ene föräldern.
Får ensamstående föräldrar ett högre belopp?	Nej	Nej	Ja, ett tillägg motsvarande 45 procent av studiestödet (se punkt 1).	Nej
Kan skilda föräldrar var för sig beviljas barn tillägg för ett gemensamt barn ?	Nej, det ges bara till den förälder som har barnet boende hos sig.	Ja men krav ställs dock på viss samvaro med barnet.	Försörjaren får 45 procent i tillägg som ensamstående förälder. Den andre föräldern får lån till betalning av bidraget till vårdnadshavaren, nu 16 500 IKR.	För att vårdnadstillägg ska kunna beviljas krävs att den sökande är vårdnadshavare till barnet samt är skriven på samma adress som barnet.

<i>Familjesammansättning</i>	<i>Danmark</i>	<i>Norge</i>	<i>Island</i>	<i>Åland</i>
Fram till vilken ålder på barnet kan barntillägget beviljas?	18 år	Till och med fyllda 16 år.	18 år	Fram till den månad då barnet fyller 18 år.

Kontroll av uppgifter

<i>Kontroll av uppgifter</i>	<i>Danmark</i>	<i>Norge</i>	<i>Island</i>	<i>Åland</i>
Sker samkörning med andra myndigheters register?	Ja	Ja, kontroll görs med skattemyndigheten.	Samkörning med registret för folkbokföring men inte med andra register.	Kontroll genom att via befolkningsregistret kontrollera att sökande och barn är skrivna på samma adress.
Finns det några kopplingar mellan barntillägget och andra ersättningar till föräldrar tex barnbidrag?	Ja, vårdnads-tillägget till ensam-försörjare är beroende av om den studerande tar emot ”ekstra barnetilsbud”.	Nej	Nej	Ingen koppling till barnbidrag.

Andra erfarenheter

<i>Andra erfarenheter</i>	<i>Danmark</i>	<i>Norge</i>	<i>Island</i>	<i>Åland</i>
Vilka andra erfarenheter eller tips finns gällande utformning av ett eventuellt barntillägg ?	Vi har ännu inte några erfarenheter i Danmark då vårdnads-tilläggsordningen trädde i kraft först den 1 augusti 2004.	Lånekassen rekommenderar att undvika en behovsprövning av bidraget mot make/makas/sambos/reg. partners ekonomi. Hanteringen är mycket tids- och resurskrävande. All hantering måste ske manuellt. Skälet till att vi kontrollerar detta manuellt är att vi har erfarit att den sökande ofta uppgav för låg inkomst i förhållande till den inkomst som senare blev inrapporterad från skattemyndigheten.	Svar saknas	Svar saknas